

DARIUSZ ŻOCHOWSKI

Propozycje realizacji duszpasterstwa pielgrzymkowego w okresie między pieszymi pielgrzymkami

Człowiek jest istotą psychofizyczną i jako taki ma prawo, a zarazem potrzebę uzewnętrzniania swoich przeżyć duchowych. W życiu religijnym jednym z przejawów tej dymensji jest, między innymi, oddawanie czci Bogu poprzez pielgrzymowanie. Ten akt wiary, który stał się rysem charakterystycznym polskiej pobożności, jest jej publicznym wyznaniem. Potwierdzeniem tej tezy jest wypowiedź kardynała Józefa Glempa na Kongresie Mariologicznym w Lublinie: „Religijność nasza wyraża się między innymi w pielgrzymkach, co jest odpowiedzią na zeświecczenie Europy” (cyt. za: Turek 1987, s. 84). Słowa te nabierają dziś wręcz profetycznego charakteru w kontekście przynależności Polski do Unii Europejskiej i roli Kościoła, którą pełni w zjednoczonej Europie. Pielgrzymka staje się wobec tego poszukiwaniem i odsłanianiem właściwego sensu i przeznaczenia ludzkiego życia na ziemi. Jest okazją do oderwania się, choćby na krótko, od doczesnych spraw i stwarza możliwość głębszej refleksji nad własnym odniesieniem się do rzeczywistości Boga. Słusznie zatem pielgrzymka jest określana mianem swoistych „rekolekcji w drodze” i staje się szansą dla duszpasterstwa, aby jak największej liczbie wiernych umożliwić doświadczenie Boga działającego we wspólnocie Kościoła.

Owocem dobrze przeżytego pielgrzymowania jest *metanoia*. Nawrócenie jest procesem permanentnym dotyczącym całego człowieka. Pielgrzymka stanowi pewien akt; jest wolą opowiedzenia się za Chrystusem oraz domaga się pogłębienia i kontynuacji po owych „rekolekcjach w drodze”. Dlatego poniższy tekst został poświęcony zagadnieniu pracy duszpasterskiej w okresie między pielgrzymkami. Jak dotąd, nie ma całościowego opracowania powyższej tematyki. Wobec tego korzystano z opracowań dotyczących funkcjonowania

Archidiecezjalnej Pieszej Pielgrzymki Gnieźnieńskiej na Jasną Górę, z ankiety poświęconej pielgrzymowaniu, którą autor przeprowadził w lutym 2002 roku podczas rekolekcji kapłańskich duszpasterzy pieszych pielgrzymek w Gródku nad Dunajcem, oraz z własnej obserwacji autora jako pielgrzyma, a potem przewodnika grupy w latach 1987-2004. Omawiając założenia teologiczne pielgrzymowania, wykorzystano dokumenty kościelne i artykuły dotyczące przedmiotu zamieszczone w polskich czasopismach. Materiał zaprezentowano w trzech rozdziałach: w pierwszym opisano fenomen i szanse jasnogórskiego pielgrzymowania; w drugim ukazano teologiczno-pastoralne racje stałej całorocznej pielgrzymkowej formacji; w trzecim przedstawiono propozycje realizacji duszpasterstwa między pielgrzymkami na poziomie ogólnopolskim, diecezjalnym i parafialnym. Choć od przeprowadzenia wspomnianych powyżej ankiet upłynęło już kilkanaście lat, to jednak ze względu na to, iż wyniki ich nie były jeszcze publikowane, oraz że zawarte w nich wskazania nie straciły na aktualności, uznano za wartościowe odwołanie się do nich.

I. Fenomen i szanse jasnogórskiego pielgrzymowania

„Pielgrzymka to wędrówka wierzących do miejsca uświęconego przez objawienie się bóstwa lub przez działalność założyciela religii, odbywana po to, aby modlić się tam w bardzo szczególnej atmosferze, aby szukać Boga i spotkać się z Nim na płaszczyźnie kultowej” (George 1985, s. 660-661). Celem, do którego zmierzają chrześcijańscy pątnicy, są sanktuaria, miejsca bezpośrednio uświęcone ofiarą Chrystusa, jego uczniów i wyznawców oraz miejsca wyróżnione szczególną obecnością Bożą konkretyzującą się przez cuda i łaski.

Pielgrzymowanie swoimi korzeniami sięga samych początków chrześcijaństwa. Historia Kościoła świadczy o tym, że pielgrzymowano nade wszystko do miejsc związanych ze śmiercią i zmartwychwstaniem Chrystusa. Drugim celem pielgrzymek stały się groby Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Rzymie oraz Jakuba w Santiago de Compostela. Z czasem dołączyły do nich miejsca uświęcone krwią męczenników (Jusiak 1980, s. 50). Szczególnie zaznaczyły się również w dziejach Kościoła pielgrzymki maryjne. Rozpoczęły się one wraz z powstaniem Kościoła. Napisy z Groty Zwiastowania w Nazaret świadczą o tym, że ciągnęły tam rzesze pielgrzymów już w II wieku po Chrystusie (por. Ablewicz 1983, s. 16). Prawdziwy renesans przeżyły jednak pielgrzymki maryjne w XX wieku. Obecnie na liście najczęściej odwiedzanych miejsc pielgrzymkowych poza Rzymem czołowe pozycje zajmują sanktuaria maryjne (w kolejności według popularności: Rzym, Lourdes, Częstochowa, Fatima, Guadalupe) (por. Jackowski 1990, s. 49). W Polsce zarejestrowano około 500 sanktuariów pielgrzymkowych. Dominują maryj-

ne, których jest około 430 (ponad 85%), z tego ponad 130 z koronowanymi wizerunkami Matki Bożej.

Głównym ośrodkiem pielgrzymkowym w Polsce, znanym też na całym świecie, jest Jasna Góra, która przyjmuje rocznie cztery miliony pątników, z tego około sto tysięcy z zagranicy. Jak wypowiada się papież Jan Paweł II: „Jasna Góra stała się stolicą duchową Polski, do której ze wszystkich stron ojczyściej ziemi zmierzają pielgrzymi, by odnaleźć tutaj jedność z Chrystusem Panem przez serce Jego Matki, a nie tylko z Polski samej, ale także spoza jej granic” (Jan Paweł II 1979). Jasnogórskie pielgrzymowanie jest związane z przekonaniem o licznych łaskach udzielanych za wstawiennictwem Matki Boskiej Częstochowskiej. Rozpoczęło się ono praktycznie wraz ze sprowadzeniem ikony Maryi z Dzieciątkiem na Jasną Górę w 1386 roku.

Wiek XX przyniósł renesans pieszego pielgrzymowania na Jasną Górę. Począwszy od 1977 roku, obserwuje się znaczny wzrost liczby pątników. Obok nielicznych grup parafialnych i stanowych pojawił się fenomen pielgrzymowania masowego. W tym typie pielgrzymowania możemy wyróżnić następujące kategorie pielgrzymek:

- diecezjalne, obejmujące teren diecezji (np. pielgrzymka warszawska),
- regionalne, skupiające grupy etniczne (np. pielgrzymka warmińska),
- obejmujące część diecezji koncentrującą się dokoła ważniejszych ośrodków (np. pielgrzymka oświęcimska).

W latach 80. i 90. XX wieku oraz na początku XXI wieku co roku zmierzało na Jasną Górę około 30 tego rodzaju wspólnot „w drodze”. Poza tradycyjnymi pielgrzymkami, takimi jak: pielgrzymka kaliska (od 1637 roku), warszawska (od 1711 roku), pielgrzymka z Tomaszowa Mazowieckiego (od 1816 roku), pielgrzymka z Rybnika (od 1945 roku), Gnieźnieńska Pielgrzymka Promienista (od 1961 roku), początki kolejnych mają miejsce w latach 1978-1985. Grupy pątnicze powstałe po 1977 roku swój wzorzec organizacyjny i duchowy czerpią głównie z Warszawskiej Pieszej Pielgrzymki.

Trasa pokonywana przez pielgrzymki liczy najczęściej od 100 do 600 km, a liczba dni marszu wynosi od 3 do 19. Termin wejścia pielgrzymek na Jasną Górę jest związany z trzema świętami maryjnymi: Wniebowzięciem Najświętszej Maryi Panny, Matki Boskiej Częstochowskiej i Matki Bożej Szkaplerznej.

Należy też zwrócić uwagę na charakterystyczne cechy pieszego pielgrzymowania na Jasną Górę. Na pierwszy plan wysuwa się masowość i dostępność powyższej formy dla każdego katolika. Pielgrzymka jest przeznaczona dla szerokiego wachlarza osób, a swym zasięgiem ogarnia cały przekrój społeczeństwa. Organizacja pielgrzymek o tym charakterze umożliwia przeżycie regularnych rekolekcji, przyczyniając się do powstania specyficznej wspólnoty, która ma szansę kontynuować proces nawrócenia poprzez całoroczną formację. Staje się też okazją do zmanifestowania wiary. Tego rodzaju pielgrzymki

są swoistym fenomenem religijnym i społecznym w skali ogólnoświatowej, zwłaszcza w świecie chrześcijańskim (por. Jackowski 1990, s. 53).

II. Teologiczno-pastoralne racje stałej formacji pielgrzymkowej

Homo viator, to termin najtrafniej określający pozycję człowieka w świecie: stworzony na obraz i podobieństwo Boże jest on pielgrzymem, który zmierza do niebieskiej ojczyzny. Sobór Watykański II zauważa, że ludzie żyjący na ziemi są jeszcze w drodze do Ojca. Wyraża w ten sposób myśl, że cały Kościół w swym ziemskim wymiarze przebywa na tułaczce „daleko od Pana (*peregrinatur a Domino*) i ma się za wygnańca, szukając tego i to miłując, co w górze jest” (KK 6). Dlatego „póki przebywamy w ciele, tułamy się daleko od Pana” (por. 2 Kor 5,6) i mając pierwiastki Ducha we wnętrzu, wzdychamy (por. Rz 8,23) i pragniemy być z Chrystusem (por. KK 48).

Wobec tego zjawisko pielgrzymowania wiernych do różnorodnych miejsc świętych staje się świadectwem i urzeczywistnieniem Kościoła – Ludu Bożego, wędrującego do pozaziemskiego szczęścia wiecznego. Sama pielgrzymka staje się aktem kultu rozumianego jako „naturalny odruch wyzwalający samorzutną odpowiedź człowieka na rzeczywistość świętego Boga” (Janicki 1985, s. 265).

Każda bowiem pielgrzymka z samej swej natury jest znakiem szczególnej obecności Boga w człowieku, a z drugiej strony – znakiem miłości człowieka do Boga przez modlitwę, pokutę i wspólnotę (por. Ablewicz 1983, s. 16-17). Droga pielgrzymia staje się zatem dla Kościoła znakiem i symbolem zbawienia (por. Balter 1978, s. 37). Realizacja tego wymiaru jest możliwa dzięki postawie pielgrzyma, który uzdolniony, uświęcony przez Boga oddaje Mu cześć w duchu i prawdzie.

W tym procesie najpełniej wyraża się zasadniczy cel pielgrzymowania – *metanoia*. Zawiera on w sobie podwójny aspekt, mianowicie oderwania się od dotychczasowego sposobu myślenia, a zarazem motyw powrotu i zawierzenia Bogu. Pielgrzymować – to przeżyć osobowe spotkanie z Chrystusem, odnaleźć się we wspólnocie kościelnej i uznać swoją nieprawość wobec Boga. Tym celom powinny być podporządkowane działania pastoralne w ramach pielgrzymki i po jej zakończeniu. Można je zgrupować wokół istotnych etapów składających się na proces *metanoi* pielgrzyma, takich jak: modlitwa, doświadczenie Kościoła, nawrócenie i pokuta.

Modlitwa

„W pielgrzymce odkrywa się na nowo sens modlitwy w życiu” (Turek 1978, s. 79). Właściwie przeżyta pielgrzymka prowadzi od modlitwy błagalno-dziękczynnej do modlitwy egzystencjalnej, angażującej całego człowieka. Ojciec Święty Paweł VI zwraca uwagę, że modlitwa w pielgrzymce powinna występować nie tylko na poziomie osobistym, lecz także na poziomie eklezyjalnym (por. Ablewicz 1983, s. 21). W praktyce jest to wezwanie do budowania wspólnoty ducha. Zadanie to zakłada długofalową pracę z grupą pielgrzymkową, zarówno przed pielgrzymką, jak i po niej. Pomocne w tym względzie okazują się wspólne Eucharystie, nabożeństwa słowa Bożego, zwłaszcza poruszające temat wspólnoty. Wskazane jest spotykanie się wyłącznie w ramach grupy, co umożliwi dostosowanie form duszpasterskich do potrzeb odbiorców. Znakiem wspólnoty Kościoła staje się także modlitwa parafii za uczestników pątniczego trudu.

Doświadczenie Kościoła

W Kościele współczesnym grupa pielgrzymkowa stanowi pełną i naturalną wspólnotę, spójną więzią religijną (por. Kowalczyk 1970, s. 3). Obecne pielgrzymki mają odniesienie do procesu formowania Narodu Wybranego w drodze do Ziemi Obiecanej. W podobny sposób pozwalają przeżyć proces tworzenia Ludu Bożego (*Quahal Jahwe – Ecclesia*). „Pielgrzymka to nie tylko szkoła pogłębiania religijności, wiedzy, działania, nie tylko akt kultu, ale głównie budowanie Kościoła, uobecnianie Go i przeżywanie więzi z Nim” (Abramek 1981-1982, s. 297). Wędrująca grupa jest rodziną dzieci Bożych zmierzających do Ojca. Przejawem tego braterstwa jest dialog pojednania i miłości jednych ku drugim. Początkiem realizacji tych cnót jest uświadomienie sobie wspólnoty celu. Pojawia się tutaj ważne zadanie dla prezbitera, aby ukazać świeckim godność zarówno ich powołania do kapłaństwa powszechnego, jak i ich misji w Kościele. Praktycznie wyraża się to przez organizację grupy, podział funkcji oraz wyzwianie i wykorzystywanie inicjatywy uczestników. Wspólnota, która tworzy się poprzez wspólną drogę, powinna mieć swoją kontynuację po pielgrzymce poprzez posługę miłości braterskiej wobec potrzebujących.

Nawrócenie

Kluczowy etap *metanoi*, nawrócenie, będące owocem egzystencjalnej modlitwy, dokonuje się we wspólnocie eklezyjalnej. Dlatego prezbiter ma obo-

wiązek podkreślenia „wagi wspólnotowego nawrócenia, aby kościół stał się znakiem nadziei, która zawieść nie może, pokoju Chrystusa i jedności, do której wszyscy są wezwani” (Rojewski 1985, s. 20). Człowiek, który dostrzega swoją alienację przez grzech, rozpoczyna proces powrotu do Boga i do drugiego człowieka. Światłem na tej drodze jest Słowo Boże, które „przyczynia się do uznania istniejącego w człowieku stanu wewnętrznego skłócenia, co z kolei prowadzi do zmiany życia i przyjęcia Bożego przebaczenia udzielonego w imię Chrystusa” (Rojewski 1985, s. 20). Tej myśli powinny być podporządkowane istotne elementy programu: hasło, konferencje, rozmyślenia. Ich treść ma się stać okazją do rewizji życia i przygotowania się do sakramentu pokuty i pojednania. Pomocą mogą służyć, w tym względzie, nabożeństwa słowa Bożego oraz szczegółowe, pozbawione rutyny i legalizmu rachunki sumienia. Nawróceniu sprzyjają także indywidualne rozmowy doświadczonych duszpasterzy z ludźmi pragnącymi rozwiązać swe problemy. Samo nawrócenie nie może być natomiast czymś chwilowym, przemijającym. Dlatego jest wskazane, aby w okresie po pielgrzymce organizować spotkania pielęgnujące owoce nawrócenia.

Pokuta

Nawrócenie wyzwala pragnienie prześlągania Boga i wspólnoty kościelnej za wyrządzone zło. „Przez cnotę pokuty człowiek wynagradza Bogu i przemienia się wewnątrz, aby w niczym nie przeciwstawić się Jego miłości” (Ablewicz 1983, s. 21). Pielgrzymka i pokuta utożsamiają się w istotny sposób, a ta druga nie powinna być zatracona w nowym stylu pielgrzymowania (por. Abramek 1981-1982, s. 207. Najdoskonalszym przejawem pokuty jest modlitwa. Najwięcej czasu należy poświęcić sakramentowi pokuty i pojednania oraz realizacji pięciu warunków dobrej spowiedzi. Pielgrzymia codzienność dostarcza również wielu trudnych sytuacji, które mogą być traktowane w duchu ekspiacji.

III. Propozycje działań pastoralnych w okresach między pielgrzymkami

Piesze pielgrzymowanie stanowi wielkie wyzwanie i szansę dla dzisiejszego, polskiego duszpasterstwa. Obserwując wysiłki czynione w tym kierunku, widzimy zdecydowany nacisk położony na przygotowanie i realizację pielgrzymki, rozumianej jako „rekolekcje w drodze”. Bardzo ważnym postulatem wydaje się tutaj kontynuacja procesu nawrócenia, który zostaje zapo-

czątkowany w czasie pielgrzymowania. Uczestnicy pielgrzymki tworzą swą wspólnotę eklezjalną, która jest naturalnym środowiskiem dla dalszego duszpasterstwa. Dlatego w tej części opracowania zajmiemy się propozycjami popielgrzymkowej, permanentnej formacji pątników. Adresatami tego duszpasterstwa są najpierw organizatorzy pielgrzymki: kierownictwo, przewodnicy, odpowiedzialni i uczestnicy poszczególnych służb, wreszcie każdy uczestnik pielgrzymki. Biorąc pod uwagę ogólnokrajowy zasięg i strukturę organizacyjną pielgrzymek, można zająć się działaniami pastoralnymi na poszczególnych szczeblach: ogólnopolskim, diecezjalnym oraz na poziomie parafii i grupy.

Duszpasterstwo pielgrzymkowe na poziomie ogólnopolskim

Komisja Maryjna Konferencji Episkopatu Polski zauważa, że: „coraz to nowe pielgrzymki wyruszające w drogę, a także rozwój dotychczasowych skłaniają do wspólnych spotkań, do wzajemnej wymiany doświadczeń. Zatem wskazana jest konsultacja, porównania w celu ulepszenia programów duszpasterskich” (cyt. za Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie 1983 a). Ten cel Komisja realizuje przez organizację dwojakiego rodzaju spotkań:

Główną rolę spełniają w tym względzie spotkania księży kierowników pieszych pielgrzymek i ich bezpośrednich zastępców. Budują one – poprzez Eucharystię i modlitwę osób odpowiedzialnych – wspólnotę wszystkich pielgrzymek zmierzających na Jasną Górę. Bardzo ważny moment stanowi wymiana doświadczeń i dyskusja na tematy związane ze sprawami organizacyjnymi. Konsultacja koncentruje się wokół stałych tematów, takich jak: regulamin, grupy, służby, liturgia. Ustala się ogólne zasady, takie jak chociażby *Ramowy regulamin pielgrzymowania* (Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski 1985).

Kolejnym ogniwem pielgrzymkowej rzeczywistości, inspirowanym przez Komisję Maryjną Konferencji Episkopatu Polski, jest organizacja corocznych rekolekcji dla księży uczestniczących w pieszych pielgrzymkach. Stanowią one okazję do formowania kapłanów odpowiedzialnych za poszczególne grupy.

Duszpasterstwo pielgrzymkowe na poziomie diecezjalnym

Przyglądając się pielgrzymkowej działalności duszpasterskiej na poziomie diecezji, dostrzegamy zasadniczo inicjatywy skierowane do kapłanów i świeckich, odpowiedzialnych za organizację pielgrzymki. Koncentrują się one zasadniczo wokół paru spotkań w ciągu roku. Ich głównym zadaniem jest budowanie wspólnoty oraz wymiana doświadczeń. Przykładem może posłużyć tutaj doświadczenie diecezji gnieźnieńskiej, w której z założenia odby-

wają się cztery tego rodzaju spotkania. Pierwsze spotkanie – po zakończeniu pielgrzymki – podsumowujące, ma na celu krytyczne omówienie wykonanej pracy oraz wyciągnięcie wniosków na przyszłość (por. Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie 1983 b). Na tym etapie zapadają pierwsze decyzje dotyczące hasła i programu kolejnej pielgrzymki. Drugie – zwykle w Okresie Bożego Narodzenia – ma charakter ascetyczny i wspólnototwórczy. Uczestniczą w nim wszystkie osoby zaangażowane w służbach ogólnopielgrzymkowych (por. Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie 1990). Trzecie spotkanie – o charakterze roboczym – stanowi bezpośrednie przygotowanie pielgrzymki. Ustala się na nim kwestie finansowe. Przewodnicy otrzymują materiały duszpasterckie. Czwarte – odbywa się w przededniu wyjścia pielgrzymki. Uczestniczą w nim kierownictwo pielgrzymki, księża przewodnicy i kierujący pielgrzymkowymi służbami. Ma ono na celu ostateczne sprecyzowanie sposobów realizacji programu pielgrzymkowego.

Wśród działań pastoralnych dostrzegamy również wiele propozycji skierowanych do uczestników poszczególnych służb pielgrzymkowych. W diecezji poznańskiej odbywają się rekolekcje i szkolenia dla służb porządkowych i drogowych. Diecezja katowicka i przemyska zaprasza służby pielgrzymkowe na rekolekcyjne ćwiczenia duchowne. Organizuje się pielgrzymki autokarowe, np. w diecezji siedleckiej pielgrzymka służb medycznych do Rzymu. Diecezja gnieźnieńska proponuje warsztaty muzyczne połączone z dniami skupienia dla odpowiedzialnych za zespoły pielgrzymkowe.

Niektóre spośród diecezji podejmują działania pastoralne w odniesieniu do całej społeczności pielgrzymkowej. Diecezja toruńska, w jednej z parafii-siedziby grupy, raz w roku organizuje spotkanie całej pielgrzymki. W diecezji białostockiej podobne zgromadzenia odbywają się pięć razy w roku. Rozpoczynają się one Eucharystią. Kolejnym elementem jest konferencja i tematyczne nabożeństwo. W diecezji pelplińskiej są organizowane rekolekcje oraz pielgrzymki piesze do lokalnych sanktuariów. Paralelną inicjatywę podejmują w diecezji gnieźnieńskiej grupy inowrocławskie, które jesienią pielgrzymują do miejscowego sanktuarium w Markowicach oraz na wiosnę do stolicy diecezji, Gniezna, aby uczcić relikwie św. Wojciecha.

Duszpasterstwo pielgrzymkowe na poziomie grupy

Podstawową jednostką organizacyjną pielgrzymki jest grupa. Można ją zdefiniować jako posiadającą własną strukturę wspólnotę ludzi, która pod kierownictwem przewodnika, zwykle osoby duchownej, pragnie zrealizować cel pielgrzymowania – *metanoię*. Jako taka stanowi naturalne i najbardziej właściwe miejsce do kontynuacji procesu nawrócenia. Największa odpowiedzial-

ność duszpasterska za permanentną formację pątnika spoczywa na parafii, która jest siedzibą danej grupy.

W zależności od tradycji, spotkania grup odbywają się raz w miesiącu (diecezja siedlecka, toruńska, lubelska, łódzka, katowicka) lub kilka razy w roku (gnieźnieńska, pelplińska, przemyska) – wówczas mają miejsce zasadniczo trzy spotkania: pierwsze, jesienią, podsumowujące ze świadectwami; drugie, w okresie Bożego Narodzenia, z dzieleniem się opłatkiem; trzecie, w okresie Wielkanocy, przygotowujące do kolejnej pielgrzymki. Integralną częścią tych spotkań jest zawsze Eucharystia, przygotowywana przez pielgrzymów. Bardzo często ma miejsce spotkanie tematyczne. Nie należy zaniedbywać również działań mających budować czysto ludzką wspólnotę, takich jak: agapa, pogodne wieczory, humorystyczne przedstawienia. Dokonując analizy działalności poszczególnych grup, można zauważyć ogromne zróżnicowanie inicjatyw, zależnych od zaangażowania i kreatywności pielgrzymów. Z ciekawszych inicjatyw można wymienić: comiesięczny apel jasnogórski w parafii, prowadzony przez pielgrzymów, trzydniowe rekolekcje wielkopostne dla grupy, wspólne wielkanocne śniadanie, pielgrzymki do regionalnych sanktuariów, dni skupienia, wieczory świadectwa¹.

IV. Zakończenie

Podsumowując, pragnę zauważyć, że praca ta ma charakter fragmentaryczny. Ze względu na nikłą ilość materiału źródłowego nie byliśmy w stanie poddać wnikliwej analizie problemu pracy duszpasterskiej w okresie między pieszymi pielgrzymkami. Autor, w lutym 2002 roku, przeprowadzając badanie dotyczące powyższego tematu wśród kierowników i przewodników pieszych pielgrzymek na Jasną Górę z terenu całej Polski, na 100 rozproszonych, otrzymał z powrotem 14 wypełnionych ankiet. Może to świadczyć o braku chęci współpracy. Narzuca się tutaj jednak inny wniosek: brakuje dowartościowania pracy duszpasterskiej z pielgrzymami po rekolekcjach „w drodze”.

Jak wykazaliśmy, pielgrzymowanie, zarówno ze względu na masowy charakter, jak i powszechną dostępność, stanowi dziś ogromną szansę dla polskiego duszpasterstwa. Obecnie poszukuje się skutecznej formy duszpasterstwa młodzieży. Kiedy przeanalizujemy strukturę poszczególnych grup, zauważymy że 75% składu osobowego stanowią ludzie młodzi. Zaproszenie ich na pielgrzymkę daje im okazję do doświadczenia Boga działającego w swym

¹ Informacje dotyczące przedstawionych inicjatyw uzyskano z ankiety dotyczącej pielgrzymowania, którą autor przeprowadził w lutym 2002 roku na rekolekcjach duszpasterzy pieszych pielgrzymek w Gródku nad Dunajcem.

Kościele. Z drugiej strony, samo przeżycie jest tylko początkiem procesu *metanoi*. Dlatego pojawia się postulat permanentnego duszpasterstwa w ciągu roku. Zamierzeniem autora było, aby propozycje i postulaty, które przedstawiono w tej pracy, chociaż w małej części pomogły w realizacji tego duszpasterskiego wyzwania, jakim jest pielgrzymka.

STRESZCZENIE

W chrześcijańskiej duchowości – w zasadzie od początków istnienia chrześcijaństwa – ważne miejsce zajmuje praktyka pielgrzymowania do miejsc świętych. Wyraża ona między innymi fakt bycia na ziemi pielgrzymem, który nie ma tu swojego trwałego i ostatecznego miejsca. Podejmowanie pielgrzymek wiązało się także z praktykami pokutnymi, z decyzjami o nawróceniu, zmianie życia. W latach 80. i 90. XX wieku w Polsce nastąpiło ożywienie praktyki pielgrzymowania. Duszpasterze dość szybko zauważyli, że to jednorazowe wydarzenie powinno znaleźć kontynuację w różnych inicjatywach duszpasterskich realizowanych w czasie między pielgrzymkami. Niniejsze opracowanie – oparte na doświadczeniach pielgrzymowania z lat przełomu XX i XXI wieku – prezentuje sposoby ciągłej formacji pielgrzymów na płaszczyznach: ogólnopolskiej, diecezjalnej i grupy pielgrzymkowej.

Słowa kluczowe: pielgrzymka; duszpasterstwo; stała formacja; diecezja

PROPOSALS FOR THE REALIZATION OF PILGRIMAGE PASTORAL CARE IN PERIODS BETWEEN FOOT PILGRIMAGES

SUMMARY

From the beginning of Christianity, the practice of pilgrimaging to holy places has been an important factor of Christian spirituality. It expresses, among other things, the fact that all men are pilgrims in this world without a permanent and ultimate place here. The undertaking of pilgrimages was also connected with penitential practices, decisions of conversion and change of life. In the 1980s and 1990s there was a revival of the practice of pilgrimaging. Pastors soon realized that this one-time event should find a continuation in various pastoral initiatives realized in the period between pilgrimages. The present study is based on the experiences of pilgrimaging in the years at the turn of the 21st century and describes ways of a continual formation of pilgrims on the following planes: national, diocesan and the pilgrim group.

Keywords: pilgrimage; pastoral care; continual formation; diocese

BIBLIOGRAFIA

- Ablewicz J. (1983): *Pielgrzymka jako znak Święty*. „Tarnowskie Studia Teologiczne” 9: 1983 s. 13-24.
- Abramek J. (1981-1982): *Teologiczne podstawy i sens pastoralny pielgrzymki jako formy kultu na przykładzie Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 9-10: 1981-1982 s. 289-301.
- Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie (1983 a): *Piesza Pielgrzymka Gnieźnieńska na Jasną Górę 1983-2004*. Pismo: L. dz. 5120/83/II.
- Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie (1983 b): *Piesza Pielgrzymka Gnieźnieńska na Jasną Górę 1983-2004*. Pismo: L. dz. 4344/83/I.
- Akta Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie (1990): *Piesza Pielgrzymka Gnieźnieńska na Jasną Górę 1983-2004*. Pismo: L. dz. 4498/90/III.
- Balter L. (1978): *Teologia nawiedzenia*. „Studia Gnesnensia” 4 s. 32-41.
- George A. (1985): *Pielgrzymka*. W: X. Leon-Dufor (red.), *Słownik teologii biblijnej*. Poznań–Warszawa.
- Jackowski A. (1990): *Pielgrzymki w Polsce na tle pielgrzymek w chrześcijaństwie*. „Jasna Góra” 6: 1990 s. 44-53.
- Jan Paweł II (1979): *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej pod Szczytem Jasnej Góry*. <http://www.nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/626> [dostęp: 10.06.2019].
- Janicki J. (1985): *Kult*. W: A. Zubierbier (red.), *Słownik teologiczny* s. 264-266. Katowice.
- Jusiak R. (1980): *Pielgrzymka jako element życia religijnego w Polsce*. „Chrześcijanin w Świecie” 7-8: 1980 s. 50-67.
- Kowalczyk J. (1970): *Piesza Warszawska Pielgrzymka*. „Tygodnik Powszechny” 33: 1970 s. 2-3.
- Rojewski A. (1985): *Pielgrzymka i metanoia. Refleksje teologiczno-duszpasterskie*. „Studia Płockie” 12: 1985 s. 19-28.
- Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski (1985): *Ramowy regulamin pielgrzymowania*. Warszawa.
- Sobór Watykański II (2002): *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* [KK]. W: Sobór Watykański II: *Konstytucje, dekryty, deklaracje*. Poznań.
- Turek S. (1987): *Pielgrzymowanie*. „Znaki Czasu” 3: 1987 s. 82-91.

DARIUSZ ŻOCHOWSKI: ks. mgr lic. teologii, proboszcz parafii pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Inowrocławiu, katecheta; e-mail: zodar1@wp.pl.